

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จากการเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจโลกที่มีความผันผวน ทำให้เศรษฐกิจประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากประเทศไทยมีโครงสร้างเศรษฐกิจพึ่งพาการส่งออกสินค้าและการลงทุนจากต่างประเทศอย่างมาก จึงมีความเสี่ยงสูงจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก รวมทั้งความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงปีที่ผ่านมาทำให้ประเทศไทยขาดความน่าเชื่อถือจากนักลงทุนต่างประเทศ ทำให้หลายประเทศย้ายหรือเปลี่ยนฐานการผลิตไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว เวียดนาม พม่า เป็นต้น และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุจะมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของคนไทยในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ สิ่งเหล่านี้นำมาถึงซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาปากท้องของประชาชน ที่ส่งผลต่อความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาด้านภัยธรรมชาติ ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี ที่มีสาเหตุมาจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ สิ่งเหล่านี้ทำให้คุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วซึ่งบางครั้งไม่สามารถตั้งตัวได้ทัน

ดังนั้นในการบริหารของรัฐบาลชุดปัจจุบันจึงมีนโยบายที่มีจุดมุ่งหมายประการแรกที่สำคัญ คือ การนำประเทศไทยสู่โครงสร้างเศรษฐกิจที่สมดุล มีความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน และที่สำคัญอย่างยิ่งได้แก่ การพัฒนาคุณภาพและสุขภาพคนไทยในทุกช่วงวัยถือเป็นปัจจัยชี้ขาดความสามารถในการอยู่รอดและแข่งขันได้ของเศรษฐกิจไทย ที่มีสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพื่อนำประเทศไทยสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, 2554)

คุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยจึงถือเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลยั่งยืน โดยใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่เป็นองค์รวมพร้อมทุกด้าน ทั้งสุขภาพร่างกาย จิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จึงมีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อมุ่งไปสู่ความสุขที่เกิดจาก ความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรักความเอื้ออาทร มีความ

สามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและผู้อื่น ตามพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารเอาไว้วันนั้นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มไปด้วยซ้ำ” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)

คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักปฏิบัติในการบริหารจัดการเศรษฐกิจของประชาชนในแต่ละชุมชนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในแง่ที่จะช่วยให้ชุมชนเหล่านั้นได้มีโอกาสที่จะได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง ซึ่งจะส่งผลถึงความพึงพอใจในการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการเหล่านั้น ตามสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง และเป็นผลทำให้มีระดับคุณภาพชีวิตสูงขึ้น การศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ตั้งอยู่ทางเหนือสุดของจังหวัดเชียงใหม่มีอาณาเขตติดกับจังหวัดเชียงรายและประเทศเมียนมาร์ อีกทั้งยังเป็นอำเภอที่มีสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ของคุณภาพชีวิตตามตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) (Basic Minimum Needs : BMN) ประจำปี 2554 อยู่ 28 ตัวชี้วัด และที่ผ่านเกณฑ์มีเพียง 14 ตัวชี้วัด โดยถือว่าอยู่ในระดับสูงของจังหวัดเชียงใหม่ (รายงานคุณภาพชีวิตคนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2554, 2554) โดยตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ของอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ปี 2553	จำนวนสำรวจ (ครัวเรือน)	จำนวนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (ครัวเรือน)	ร้อยละของ จำนวนคนที่ ไม่ผ่านเกณฑ์
หมวดที่ 1 สุขภาพดี			
1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด และฉีดวัคซีนครบตามเกณฑ์บริการ (คน)	131	4	3.1
2. แม่คลอดลูกได้รับการทำคลอดและดูแลหลังคลอด	169	2	1.2
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม (คน)	331	1	0.3
4. เด็กแรกเกิดถึง 1 ปีเต็ม ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบตามเกณฑ์	331	3	0.9
5. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 4 เดือนแรกติดต่อกัน	257	11	4.3
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี เจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน (คน)	1,957	1	0.1
7. เด็กอายุ 6-15 ปี เจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน (คน)	5,170	7	0.1
8. เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางส่งเสริมภูมิคุ้มกันโรค (คน)	3,497	13	0.4
9. ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน (ครัวเรือน)	10,078	721	7.2
10. คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม (ครัวเรือน)	10,078	434	4.3
11. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี	18,113	659	3.6

ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ปี 2553	จำนวนสำรวจ (ครัวเรือน)	จำนวนที่ไม่ ผ่านเกณฑ์ (ครัวเรือน)	ร้อยละของ จำนวนคนที่ ไม่ผ่านเกณฑ์
12. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที	33,147	1,637	4.9
13. ผู้มีสิทธิในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีหลักประกันสุขภาพ	34,381	82	0.2
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย			
14. ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร (ครัวเรือน)	10,078	152	1.5
15. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี (ครัวเรือน)	10,078	159	1.6
16. ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี (ครัวเรือน)	10,078	123	1.2
17. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ (ครัวเรือน)	10,078	257	2.6
18. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ (ครัวเรือน)	10,078	380	3.8
19. ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกต้อง (ครัวเรือน)	10,078	105	1.0
20. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ครัวเรือน)	10,078	21	0.2
21. ครอบครัวมีความอบอุ่น (ครัวเรือน)	10,078	81	0.8
หมวดที่ 3 ฝึกฝนการศึกษา			
22. เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมฯ	692	8	1.2
23. เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับบริการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน	1,265	1	0.1
24. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (คน)	5,170	144	2.8
25. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (คน)	502	31	6.2
26. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี แต่ไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายฯ (คน)	31	4	12.9
27. คนอายุ 15-60 ปีเต็ม อ่านเขียนภาษาไทยได้ และคิดเลขอย่างง่ายได้ (คน)	24,251	1,648	6.8
28. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง (ครัวเรือน)	10,078	100	1.0
หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า			
29. คนอายุ 15-60 ปีเต็ม มีการประกอบอาชีพและมีรายได้ (คน)	18,133	292	1.6
30. คนในครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 23,000 บาทต่อคนต่อปี	10,078	200	2.0
31. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน (ครัวเรือน)	10,078	2,382	23.6
หมวดที่ 5 ปลูกฝังค่านิยมไทย			
32. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา (คน)	35,104	751	2.1
33. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่	35,104	3,712	10.6
34. คนในครัวเรือนทุกคนได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและมารยาทไทย	10,078	227	2.3
35. คนอายุ 6 ปีขึ้นไปทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (ครัวเรือน)	10,078	186	1.8
37. คนสูงพิการ ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน	4,316	18	0.4
หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา			
38. ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล (ครัวเรือน)	10,078	397	3.9
39. ครัวเรือนมีคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น (ครัวเรือน)	10,078	367	3.6
40. ครัวเรือน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์	10,078	123	1.2

ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ปี 2553	จำนวนสำรวจ (ครัวเรือน)	จำนวนที่ไม่ ผ่านเกณฑ์ (ครัวเรือน)	ร้อยละของ จำนวนคนที่ ไม่ผ่านเกณฑ์
ทรัพยากรธรรมชาติ (ครัวเรือน)			
41. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน (ครัวเรือน)	10,078	80	0.8
42. คนอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งไปใช้สิทธิ์เลือกในชุมชนของคน (คน)	26,018	145	0.6

ที่มา : รายงานคุณภาพชีวิตคนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่, 2554

จากตารางแสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนบางตัวชี้วัดไม่ผ่านเกณฑ์ที่วัดที่สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้คุณภาพชีวิต เพื่อให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการรับประทานอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัย และได้มาตรฐาน, ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี, ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี, คนอายุ 15-60 ปีเต็ม อ่านเขียนภาษาไทยได้ และคิดเลขอย่างง่ายได้, คนอายุ 15-60 ปีเต็ม มีการประกอบอาชีพและมีรายได้, ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน, คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่และครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล ร้อยละ 3.5 จึงเห็นได้ว่าถึงแม้จังหวัดเชียงใหม่จะเป็นจังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศแต่การกระจายรายได้นั้นยังมีการกระจุกตัว และเกิดความไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งอำเภอนี้ยังเป็นพื้นที่ทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินีนาถสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายโครงการ เช่น โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการศิลปาชีพ และมูลนิธิโครงการหลวง อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังมีการจัดตั้งศูนย์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอแม่เมาะ ขึ้นเพื่อขับเคลื่อน และปรับวิถีชีวิตของคนในอำเภอให้เป็นไปตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโครงการต่างๆที่เข้าไปพัฒนานั้นยังไม่สามารถบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงมุ่งทำการศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสร้างตัวแบบคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ สังคม และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาภาวะเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยเสริมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของครัวเรือนประชาชน
- (2) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนประชาชน
- (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจัยเสริม กับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนประชาชน
- (4) เพื่อสร้างตัวแบบคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนประชาชน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

เพื่อให้การศึกษายู่ในขอบเขตที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดขอบเขตการศึกษาครอบคลุมเฉพาะ

(1) การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการในเขตพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และมูลนิธิโครงการหลวง อีกทั้งในอำเภอภักดีพัฒนา ยังมีหน่วยงานเฉพาะที่คอยให้การสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชน คือศูนย์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอแม่เอย โดยจัดตั้งขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนมีการจัดเป็นฐานเรียนรู้ให้แก่ประชาชน และมีโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการใช้ชีวิตแบบพอเพียงอยู่เป็นประจำ จึงถือได้ว่าอำเภอแม่เอยเป็นอำเภอนำร่องที่สำคัญแห่งหนึ่งในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของประชาชน

(2) ประชาชนในอำเภอแม่เอย ประกอบด้วย 7 ตำบล 75 หมู่บ้าน คือ ตำบลแม่สาว ตำบลแม่เอย ตำบลมะลิกา ตำบลท่าตอน ตำบลแม่นาวาง ตำบลสันต้นหมื้อ และตำบลบ้านหลวง โดยทำการคัดเลือกหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรที่อยู่ในพื้นที่โครงการหลวง และโครงการพระราชดำริ เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรตัวอย่าง และนำมาคำนวณจำนวนตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ซึ่งตำบลแม่นาวาง ได้แก่บ้านแม่นาวาง ตำบลสันต้นหมื้อ ได้แก่ บ้านสันต้นหมื้อ ตำบลท่าตอน ได้แก่บ้านท่าตอน(มูลนิธิโครงการหลวง, 2554)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) โครงการวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ หลังจากการปรับใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และหลังจากได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

(2) ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละวัย ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อื่นๆ ได้

(3) ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

(4) สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปขยายผลกับชุมชนอื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนห่างไกลให้ทัดเทียมกับกลุ่มคนในเมืองอีกด้วย

(5) หน่วยงานภาครัฐในระดับกระทรวง และกรม สามารถนำโครงการวิจัยนี้ไปเป็นโครงการนำร่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนชนบทอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กรมส่งเสริมสหกรณ์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

นิยามคำศัพท์คำจำกัดความที่ใช้ในโครงการวิจัย

คุณภาพชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยใช้หลักความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อให้สามารถจัดการทรัพยากรในการดำรงชีวิตได้ตามลำดับการพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันในชุมชนและพึ่งพาเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่วิถีและเป้าหมายของความพอประมาณ ความสมดุลและความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรที่พอเพียงแต่การดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และมีความพึงพอใจในชีวิต

จปฐ. หมายถึง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นพื้นฐานที่หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่จำเป็นแก่ครอบครัว เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน รวมถึงความจำเป็นพื้นฐานทางด้านการบริการที่จำเป็นต่างๆ ที่ชุมชนเป็นผู้จัดหาให้แก่ประชาชนในชุมชน เช่น น้ำสะอาด การสุขภาพบาล การขนส่งมวลชน การสาธารณสุข และการศึกษา จะเห็นได้ว่า การพัฒนา

คุณภาพชีวิตตามแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มอง “คน” อย่างเป็นองค์รวมพร้อมทุกด้าน ทั้งสุขภาพร่างกาย จิตใจ ความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับและแพร่หลายทั่วโลก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับอย่างพอเพียง ซึ่งประกอบไปด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนให้มีความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี